

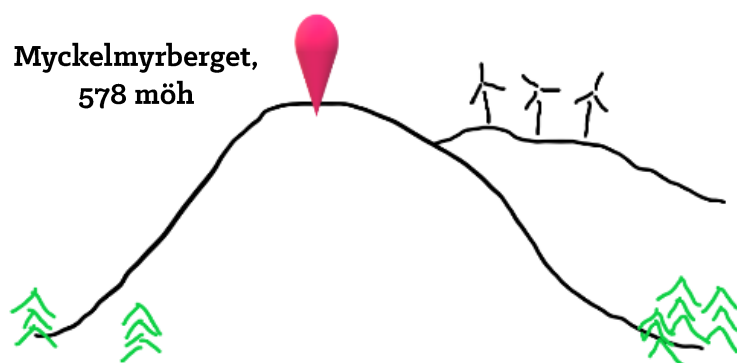
Slutrapport för projekt

OCH BYGDEUTVECKLING

Vindbruk i Haverö

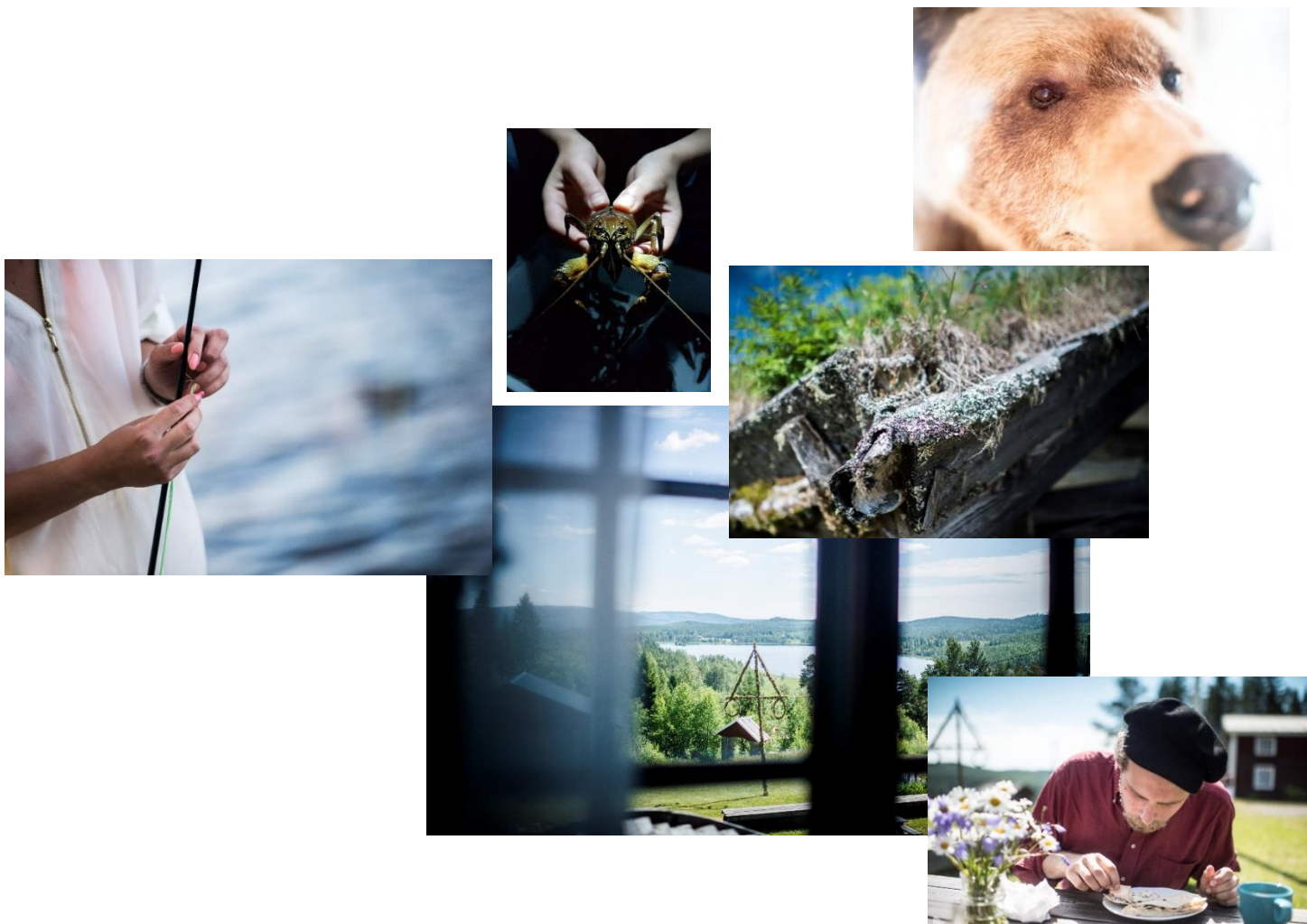

juli 2017 – mars 2020

Författare:

Emelie Säterberg
Näringslivsutvecklare, Ånge kommun
emelie.saterberg@ange.se
0690 – 250 164

Projektägare: Ånge kommun, näringslivskontoret
Ånge kommuns dnr: KS 19/340
Energimyndighetens dnr: 2017-003617
Energimyndighetens projektnummer: 44536-1

Förord

Det här projektet har bedrivits av Näringslivskontoret i Ånge kommun med stöd av Energimyndigheten, och i nära samarbete med SCA Energy AB och Turinge Intresseförening. Vidare har projektresultatet varit helt avhängigt det ideella engagemang och det driv som funnits hos by-ambassadörerna i Östavall, Nybo, Byberget, Kölsillre, Haveröviken, Säter, Kvisselbäcken, Haverövallen, Ön, Ytterturingen, Överturingen, Handsjöbyn, Länstersjön, Ocksjön, Enbo, Kälen och Gillhov. Inget av det här hade varit möjligt utan er, och ni förtjänar en bukett med tusen rosor vardera.

Emelie Säterberg
By-ambassadör för Säter och projektledare

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Summary	2
1. Inledning	3
2. Genomförande	5
2.1 Vad är lokal nytta?	5
2.1.1 Utgångspunkt i lokalkännedom	5
2.1.2 Nätverkande	5
2.2 Grundförutsättningar för dialog	6
2.3 Forumet för dialog	8
2.3.1 Utökad kommunikation genom fler kanaler	8
2.3.2 Bymöten	8
2.3.3 Fika är nyckeln!	9
2.3.4 By-ambassadörskap	10
2.3.5 Inspirationsresa och kick-off	10
2.3.6 Samverkansarbetet idag	12
2.4 Utvecklingsplanen	13
2.4.1 Lokalekonomisk analys	13
2.4.2 Enkät	14
2.4.3 Workshops	14
2.5 Föreningen	15
2.5.1 Förutsättningarna	15
2.5.2 Föreningsbildningsprocessen	16
2.5.3 Bygdens nya förening	18
2.6 Näringslivsutveckling	19
2.7 Informations- och kunskapsspridning	20
3. Måluppfyllnad	22
3.1 Avvikelser från projektplanen	24
4. Slutdiskussion	25
Referenser	28

Bilaga 1 – Utvecklingsplan för Haveröbygden

Bilaga 2 – Karta

Bilaga 3 – Frågeformulär

Sammanfattning

Genom det här projektet har vi tagit fram en utvecklingsplan för Haveröbygden, som är ett mycket glesbefolkat område som har drabbats hårt av nedskärningar. För att göra det behövde samarbetet och sammanhållningen inom bygden stärkas och i viss mån till och med uppfinnas, i ett utgångsläge där det fanns fler anledningar till att splittras än att enas – när vindkraften kom till Haverö.

Den här rapporten riktar sig till dig som är intresserad av att ta del av hur vi har arbetat för att maximera den lokala nyttan av Ånge kommuns första stora vindkraftsetablering. Genom projektet har vi utarbetat dialogformer som lett till ömsesidig respekt mellan företrädare för olika åsikter och som bidragit till minskad polarisering. Projektet har på så sätt bidragit till den kunskapsbank som handlar om att maximera lokal nytta av vindkraft, och då särskilt genom stärkt förankring.

Det är viktigt att stötta en fortsatt utbyggnad av vindkraft i Sverige, inte bara för att möjliggöra landets egna omställning till förnybara energikällor, utan för att det inte finns någon tid att spilla för att bekämpa klimatkrisen. Sverige har goda möjligheter att exportera grön energi som kan ersätta mindre hållbara alternativ. Problemet är att många tillståndsansökningar i dag avslås genom att kommunerna inte tillstyrker etableringen, vilket kan bero på att ansvaret och nyttan för lokalsamhället inte är tillräckligt utrett. Därför är det viktigt att fortsätta utreda och förtydliga vad ansvaret för lokalsamhället egentligen innebär, och hur det ansvaret bör förvaltas på bästa sätt.

Projektet har bidragit med flera viktiga lärdomar, men har också uppdagat flera områden som behöver tillägnas mer uppmärksamhet i framtiden. Framför allt handlar det om att säkerställa vem som egentligen bär ansvaret för de människor som påverkas av en vindkraftsetablering, samt att förbättra, tydliggöra och synliggöra de lokala nyttoaspekterna av vindkraft.

Summary

Through this project, we have produced a plan for development for the Haverö district, which is a sparsely populated area that has been through several cutbacks. To do so, cooperation and cohesion had to be strengthened, and to some extent even be invented, in a situation where there were more reasons to disunite than to unite – when the windfarming came to Haverö.

This report is for those who are interested in how we worked to maximize the local benefits from Ånge kommun's first major wind farm establishment. Through the project, we have created dialogue forms that have led to mutual respect between representatives of different opinions and that have reduced polarization. In this way, the project has contributed to the knowledge regarding maximizing local benefit from windfarming, and in particular through strengthened local attachment.

It is important to continue to support the expansion of the wind power industry in Sweden, not only to enable the own adjustment to renewable energy, but because there is no time to waste to fight the climate crisis. Sweden has good opportunities to export green energy that can replace less sustainable alternatives. The problem is that many applications for establishing wind power are rejected today because the municipalities do not support them, which might be because the responsibility and the benefit for the local community is not accurately investigated and clear. Therefore, it is important to continue to investigate and clarify what the responsibility for the local community are, and how that responsibility should be best managed.

The project has contributed with several important insights, but it has also revealed several areas that need further attention in the future. It regards primarily to ensure who is responsible for the people affected by a wind farm establishment, and to improve, clarify, and make local benefits of wind farming more visible.

1. Inledning

Det övergripande syftet med att stötta kraftig vindkraftsutbyggnad i Sverige är att säkerställa en energiproduktion som svarar mot FN:s globala mål, där det här är ett av flera verktyg för att lösa klimatkrisen. Det är således inte den lokala nyttan av vindkraftsutbyggnaden som först och främst står i fokus – däremot är den viktig för att vindkraftsbranschen ska kunna betraktas som hållbar. Enligt Brundtland-kommissionen (1987) kräver långsiktig hållbarhet att ekonomiska, sociala och miljömässiga mål balanseras. Vad gäller vindkraftsbranschen är den miljömässiga aspekten tydlig, och det ställs höga krav på att den gröna elproduktionen ska ersätta fossila alternativ, samt i miljö tillståndet kring att det inte får ske på alltför stor bekostnad av den direkta närmiljön. Det ställs också höga krav på ekonomisk hållbarhet, och det råder inget tvivel om att den växande globala investeringsmarknaden anser att lönsamheten i svensk vindkraft är attraktiv. Däremot är det ofta svårt att urskilja vilka sociala krav som ställs på de vindkraftsproducerande och vindkraftsexploaterande bolagen.

Förutom att det liksom i alla större bolag handlar om att ha ordning på att leverantörskedjan är hållbar, samt arbetsförhållanden för anställda och underentreprenörer, handlar det så klart också om ett ansvar de människor som påverkas av vindkraften – människorna som bor och verkar där verksamheten bedrivs. Vi kallar det fortsatt för ansvaret för lokalsamhället i den här rapporten.

Än så länge finns inga lagstadgade krav på att vindkraftsbranschen ska ta ett ansvar för lokalsamhället, och inte heller finns det någon gemensam förståelse mellan branschen, investerare och allmänheten för vad det här ansvaret egentligen innebär. Så länge det inte förändras är den kommunala vetorätten mycket viktig som det enda riktigt effektiva påtryckningsmedlet gentemot de enskilda vindkraftsbolagen att ta sitt ansvar. Även om det strider mot regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet är det vanligt att löften om olika former av ersättningar till lokalsamhället vägs in i kommunernas beslut om tillstyrkan av vindkraft (Energimyndigheten, 2015). Rapporten Vindkraftstatistik 2018 visar också att den kommunala vetorätten är orsaken till att var tredje ansökan om tillstånd för uppförande av vindkraft avslås, varav nästan hälften beror på att kommunerna inte tillstyrkte etableringen (Energimyndigheten, 2019). För att vindkraften ska kunna fortsätta att byggas ut och ersätta fossil elproduktion är det därför viktigt att fortsätta utreda och förtydliga vad ansvaret för lokalsamhället egentligen innebär, och hur det ansvaret ska förvaltas på bästa sätt.

I Ånge kommun finns femton områden utritade som lämpliga för vindbruk i vindkraftstillägget till översiktsplanen (Ånge kommun, 2010), varav åtta parker (206 vindkraftverk) vid projektets starttidpunkt i juli 2017 hade beviljats tillstånd. En stor del av vindkraftsutbyggnaden (104 verk), tillika det vindkraftsprojekt som närmast skulle komma igång att börja byggas (56 verk), ligger i den västra tredjedelen av kommunen, i Haveröbygden. Inom en tvåmilsradien kring vindkraftspaken finns 1 255 bofasta invånare fördelat på 666 hushåll, varav en stor andel är äldre (medelålder 51,4 år). Befolkningstätheten är 0,2 invånare per kvadratkilometer, vilket kan jämföras med kommunens befolkningstäthet på 3,1 invånare per kvadratkilometer, eller rikets på 25,1. (Statistiska Centralbyrån, 2019) Området har på grund av en minskande befolkning drabbats av nedskärningar av såväl offentlig som kommersiell service, exempelvis genom nedläggning av skolor, äldreboende och butiker, vilket i sin tur har lett till ytterligare utflyttning och svårigheter att attrahera inflyttare. Människor, föreningsliv och samhällen är mycket utspridda geografiskt, och det fanns inget upparbetat representativt organ som kunde föra bygdens talan, samordna och driva utvecklingen framåt.

Projektet syftade till att maximera lokal nytta av vindkraftsetableringen i Haveröbygden genom att hitta dialogformer som leder till ömsesidig respekt mellan företrädare för olika åsikter och minskad polarisering. På så sätt förväntades projektet kunna stärka förankringen och således acceptansen för vindkraft.

Sammanfattat har de huvudsakliga målen för projektet varit att

- upparbeta ett stabilt och långsiktigt forum i bygden som syftar till att förenkla och stärka samarbetet mellan byarna, föreningarna, företagen och människorna, utgöra en väl förankrad kommunikationsväg och forum för dialog, samt att uppnå synergieffekter.
- ta fram en väl förankrad utvecklingsplan för bygden
- driva processen kring att bilda en ny, väl förankrad och representativ förening i Haveröbygden, fortsatt kallat *föreningsbildningsprocessen* i den här rapporten. Föreningen ska bland annat emotta och hantera de bygdemedel som vindkraftsparken åtagit sig att betala ut under parkens livslängd.
- skapa förutsättningar för lokala företag att dra nytta av vindkraftsetableringen i Haverö, tillika skapa förutsättningar för huvudentreprenörerna att anlita lokala entreprenörer och anställa lokal arbetskraft.
- sprida information och kunskap om vindkraft, vindkraftsetableringen i Haverö, och projektet till politiker, näringslivet och allmänheten.

Projektet har drivits av näringslivskontoret på Ånge kommun med stöd av Energimyndigheten under perioden juli 2017 till och med mars 2020. Andra projektpartners som bidragit med värdefull tid är SCA Energy AB samt Turinge Intresseförening.

2. Genomförande

I det här avsnittet beskrivs projektgenomförandet i de huvudsakliga block som ingått i arbetet. Ursprungligen var avsikten att genomföra projektet i fyra faser: *Identifikationsfasen*, *analysfasen*, *genomförandefasen*, samt *avsluts/uppföljningsfasen*, där respektive fas hade sitt eget syfte och sina egna delmål. Det visade sig dock att detta inte var praktiskt genomförbart, då projektet kontinuerligt behövt växla mellan analys, revidering/identifikation och genomförande, och ofta har även processerna behövt pågå parallellt. Det här avsnittet inleds med att beskriva två sådana identifierings- och analyserande processer som syftar till att besvara frågan om vad som är lokal nytta (avsnitt 2.1), och som har pågått under hela projektperioden. Processerna har i sin tur bildat grundförutsättningarna för dialog (avsnitt 2.2) som har reviderats flera gånger under projektperioden. Vidare beskrivs hur vi utifrån grundförutsättningarna har skapat forumet för dialog (avsnitt 2.3), arbetat fram utvecklingsplanen (avsnitt 2.4), bildat en ny förening (avsnitt 2.5), arbetat med näringslivsutveckling (avsnitt 2.6) samt informations- och kunskapspridning (avsnitt 2.7).

2.1 Vad är lokal nytta?

Den första och kanske största frågan att reda ut inom projektet var kring *vad som egentligen betraktas som lokal nytta*. Vad är dessutom *maximal* nytta, och vad är egentligen *lokalt* i vindkraftssammanhanget? Det är inget som kan besvaras med ett giltigt svar som kan göras gällande, utan det är ett kontinuerligt arbete som pågått under hela projektperioden att utvärdera frågorna. Det har vid flera tillfällen inneburit att strategier och metodik behövt revideras och omorganiseras eller bytas ut. Inom projektet har i huvudsak två olika parallella processer löpt på som påverkat målbilden om vad maximal lokal nytta av vindkraftsetableringen i Haveröbygden är:

2.1.1 Utgångspunkt i lokalkännedom

Beroende på vilket perspektiv som antas betyder maximal lokal nytta av vindkraftsetableringen i Haveröbygden helt olika saker. Medan det faktum att vindkraftsparken förväntas producera grön energi är nyttoaspekten ur många ögon redan uppfylld, åtminstone på global och nationell nivå. Ur ett regionalt, kommunalt eller allra närmast lokalt perspektiv är nyttan däremot inte lika tydlig. Det huvudsakliga fokuset för projektet har varit det absoluta närområdet kring vindkraftsparken, eftersom det i ett tidigt skede var tydligt att vikten av kommunal nytta av vindkraftsetableringen var underordnad nyttan för närområdet – kanske för att den kommunala nyttoaspekten inte var tillräckligt tydlig. Så klart är Haveröbygden och kommunerna ömsesidigt beroende av varandras välmående, men kommunsammanslagningen på 1970-talet har haft sina konsekvenser på hur förståelsen för detta framträder än i dag. Det har under hela projektperioden varit mycket viktigt att hela tiden hålla ihop arbetet inom projektet kring att ta avstamp i-, utvärdera och revidera de lokala förutsättningarna för att maximera lokal nytta.

2.1.2 Nätverkande

Även om lokal nyttomaximering är högst beroende av vem det är som utvärderar nyttan och ur vilket perspektiv, så finns det vid det här laget mycket att lära av andra lokalsamhällen, kommuner, aktörer och organisationer. Här har särskilt Vindkraftcentrum, Nätverket för vindbruk, Energimyndigheten, Sollefteå kommun, Ragunda kommun, samt Lungsjön bidragit med mycket värdefull kunskap och givande diskussioner. Det har också visat sig under projektets gång att det krävs kunskap för att utvärdera och bibehålla lokalkännedom, och för det har särskilt Coompanion Västernorrland, Hela Sverige ska Leva, Edsele, och Ånge kommun varit viktiga källor till inspiration, idéer och kunskap. Nätverket inom

vindkraftsbranschen har vidare varit mycket viktigt för projektet av tre skäl. För det första så är det här spetskompetensen om hur det går till och vad som behövs för att bygga vindkraft finns, och således vad som är möjligt att genomföra i syfte att maximera lokal nytta. Det är vidare en stor fördel att ha tillgång till personer som alltså håller sig väl uppdaterade kring den kraftigt expansiva och innovativa branschen. Slutligen så spelar till syvende och sist dessas välvilja och intresse en stor och avgörande roll kring hur mycket som går att göra för att tillgodose lokal nyttomaximering, eftersom tydliga krav saknas. I projektet har vi haft SCA Energy AB som vindkraftsprojektör i Haveröbygden som nära samarbetspartner, med huvudentreprenörerna Stenger & Ibsen, Siemens Gamesa och Jämtkraft. Förvaltande bolag blir Arise AB. Andra aktörer som är mycket viktiga för maximering av lokal nytta av vindkraftsutbyggnaden i Ånge kommun är i dagsläget (förutom projektorganisationen i Haveröbygden) RES-Group (före detta Nordisk Vindkraft), Vattenfall, OX2, SCA, Nordex, Eolus och Arise, samt Svenska Kraftnät, Jämtkraft, Ellevio och Härjeåns. Ur de flesta perspektiv är också kompetensförsörjningen en viktig fråga, vilket har inneburit att det varit viktigt att följa utvecklingen och sprida information om vindkraftsteknikerutbildningarna. Det har främst skett genom och tillsammans med Vindkraftcentrum och YH vindkraftsteknikerutbildningen vid Hjalmar Strömerskolan i Strömsund, samt Bobergsgymnasiet. Vad gäller så väl förankring som kompetensförsörjning har det också visat sig vara mycket viktigt att bygga upp ett nätverk av lokala företagare och entreprenörer med ett intresse för att expandera eller utveckla affärsidéer med fokus på vindkraftsbranschen, detta skulle dock kunna utgöra ett helt eget projekt i sig. Slutligen, men oerhört värdefullt har nätverket i själva lokalsamhället varit; intresseföreningar, idrottsföreningar, hembygdsföreningar, skoterklubbar, byalag, byggnadsföreningar, folkets husföreningar, företagare, privatpersoner, vindkraftsförespråkare och vindkraftsmotståndare.

2.2 Grundförutsättningar för dialog

Att hitta dialogformerna som behövs för att kunna arbeta för att maximera lokal nytta, som leder till ömsesidig respekt mellan olika företrädare och minskad polarisering var en utmaning långt in i projektet. De flesta som upplevt och varit delaktiga i en vindkraftsetablering vittnar om att för att maximera lokal nytta behöver lokalbefolkningen och nyckelaktörerna (projekterande bolag, ägare, huvudentreprenörer, kommunens tjänstemän och politiker) enas och samarbeta mot det gemensamma målet. Utifrån detta har många informationsmöten hållits, riktade till så väl närboende, näringsliv och politik, men det var inledningsvis mycket svårt att få det gehör som behövs och skapa engagemang för projektet. Detta förbättrades först när projektet omorganiserades och fick en tydligare inriktning med ett omformulerat syfte, värdegrund, och planering.

Att skapa ömsesidig respekt och minska polariseringen handlar om att få människor att ändra attityd (inte åsikt) till i det här fallet vindkraft. Starka ”svart-vita” åsikter och känslor hindrade lokalsamhället onödigt länge från att enas och försöka dra nytta av vindkraftsetableringen i Haveröbygden. Även om majoriteten av lokalbefolkningen inte varit öppet negativa till vindkraftsetableringen, så har det rått en allmän anda av oro och skepsis gentemot vindkraften och vad den för med sig. Det här är en helt naturlig reaktion, eftersom en vindkraftsetablering innebär ett stort intrång i så väl naturen som i människors vardag och liv, och det är viktigt att visa förståelse för det.

Val av projektnamn, syftesformulering, samt tolkning och inställning till projektet kom att få långtgående konsekvenser för hur projektet uppfattades och kunde bedrivas. Detta var tydligt när namnbyte skedde, syftet omformulerades, och projektet bytte inriktning och gjorde en nystart under våren 2019. Projektets ursprungliga namn var *Vindbruk i Haveröområdet*, vilket

uppdaterades till *Vindbruk och bygdeutveckling i Haveröområdet* under våren 2019. Ett påhittat exempel som hade kunnat varit hämtat från verkligheten tydliggör varför detta var nödvändigt:

- Projektet Vindbruk i Haveröområdet bjuder genom affisch in till ett möte. På affischen framgår projektets namn samt en bild på ett vindkraftverk.
- Det kan förmodas att vindkraft kommer bli ett diskussionsämne på mötet. Människor som har starka åsikter för- eller emot vindkraft kommer till mötet.
- Människor som är- och vill fortsätta vara neutrala i frågan undviker att komma (även om det finns ett tydligt intresse för att ta del av information), för att inte riskera att behöva ta ställning för- eller emot.
- Om vi lägger till att mötet enligt affischen dessutom kommer handla om ”möjligheterna med vindkraft”, så kommer inte vindkraftsmotståndarna till mötet.
- Att gå på ett möte som handlar om möjligheter med vindkraft, kan i sig indikera att man är intresserad av vindkraft, och den som inte är beredd att försvara detta undviker också att komma.
- Några enstaka personer kommer på mötet, som inte vill vara med på bild till projektets kommunikationskanaler, eller på annat sätt offentligt förknippas med projektet eller mötet.
- Resultatet blir att mötet inte leder till något utökat engagemang kring projektets syfte.

Projektets ursprungliga syfte var:

”...att stärka förankringen och acceptansen för vindkraftsutbyggnad i Haveröområdet och Ånge kommun. Arbetsformerna för detta skall minska polariseringen och hitta dialogformer som leder till ömsesidig respekt mellan företrädare för olika åsikter. Den valda processmetoden skall leda till en utveckling som uppnår högsta möjliga lokala nytta.”
(Ur projektbeslut 170619).

Att stärka acceptansen för vindkraft, samtidigt som dialogformer som minskar polariseringen ska hittas är kontraproduktivt. Därför omformulerades syftet till:

”...att maximera lokal nytta genom att hitta dialogformer som leder till ömsesidig respekt mellan företrädare för olika åsikter och minskad polarisering. Om vi lyckas med det arbetet förväntas resultatet av projektet kunna stärka förankringen och således acceptansen för vindkraft.”

Den nya inriktningen för projektet blev härmed snarare bygdeutveckling än vindkraft, vilket hade stor effekt på hur det fortsatta arbetet inom projektet kunde bedrivas. Medan ämnet vindkraft har en tendens att splittra människor, var *största möjliga bygdeutveckling* en målbild som förenade människor.

Till den nya inriktningen togs även en värdegrund fram i syfte att stärka förtroende och tillit till projektet. Värdegrunden baserades helt och hållet på projektledarens förförståelse och upparbetade lokalkännedom, och består av fyra olika delar: *Vi väljer att blicka framåt, Vi jobbar för inkludering istället för exkludering, Vi har högt i tak och dömer inte på förhand, och Vi gör vårt bästa och utgår från att andra också gör det.* Läs mer om värdegrunden på sidorna 6-7 i utvecklingsplanen i bilaga 2. Vidare var det viktigt att tydligt förmedla att

arbetet inom projektet kännetecknas av en hög grad av transparens (det finns inga dolda agendor om att påverka åsikter) och medbestämmande.

2.3 Forumet för dialog

Forumet för dialog har skapats och förfinats med hjälp av flera olika metoder och strategier, här redovisas dessa övergripande.

2.3.1 Utökad kommunikation genom fler kanaler

För att skapa intresse och ett engagemang för projektet behövdes en kraftigt offensiv strategi som innefattade en kommunikationsplan för flera olika kanaler. Förutom att skapa attraktiva möten mellan människor som hittar beröringspunkter att arbeta med tillsammans, var det också tydligt utifrån vår lokalkännedom att stormöten inte passar alla, och att inte heller den här mötesformen är helt naturlig i bygden. I bygden har istället digitala forum och sociala medier, främst facebook, blivit en viktig kommunikationsväg för samordning och samverkan för det ideella engagemanget, vilket gjorde det nödvändigt att projektet också utvecklade en närvaro här. En samlingssida med all viktig information om projektet har tagits fram på www.ange.se/vindbrukhavero.

Osäkerhet, otydlighet, myter och desinformation om vindkraftsutbyggnaden i bygden, i kommunen och kring vindkraft över lag skapar oro och skepsis bland människor. Därför har det också varit viktigt att projektet har samlat och tillhandahållit pålitlig, korrekt och aktuell information om vindkraft. Det har däremot varit mycket viktigt att inte pracka på människor information om vindkraft, och att hålla isär vindkraftsparkernas syften och intressen från vårt projekts syfte och intresse, även om de i viss mån går in i varandra. För ändamålet har informationen om vindkraft på Ånge kommuns hemsida utvecklats (www.ange.se/vindkraft). Här finns bland annat kompletterande information till Vindbrukskollen (www.vindbrukskollen.se), med mer information om status och historia för respektive vindkraftsprojekt i kommunen. Sidan är fortfarande under utveckling i samarbete med kommunens aktiva vindkraftsprojektörer.

2.3.2 Bymöten

För att nå ut och ”rekrytera” människor till projektgruppen behövdes en uppsökande verksamhet i ett format som känns naturligt, bekvämt och intressant för målgruppen – lokalbefolkningen, och i det här läget avgränsat till närboende inom en tvåmilsradie kring vindkraftsparken i Haveröbygden (se bilaga 2). Med avstamp i den mycket gamla traditionen av att gå hem till grannen för att dricka kaffe och prata strunt, så har totalt 40 bymöten hållits mellan perioden mars 2019 till januari 2020. Dels i formen av ”SPIN-möten” med få deltagare (1-7 personer) från samma by, och dels i form av möten/workshops i stor grupp med fokus på samarbete och samverkan med representation från hela närområdet kring vindkraftsparken (cirka 15-30 personer, se bilaga 1 för karta över närområdet). SPIN är i grunden en säljteknik, som bygger på att man köper varandra lika mycket som varan eller tjänsten, eller i det här fallet – projektet. För ändamålet var metodiken användbar eftersom den både lämpade sig väl för att samla in underlag till utvecklingsplanen och för att faktiskt ”sälja in” projektet och projektorganisationen. Alla deltagare i projektgruppen (som har varierat mellan 34-37 personer under 2019) har varit med på ett eller flera SPIN-möten.

Ett SPIN-möte har endast varit strukturerat i grova drag enligt följande:

- Mötet inleds med en kort presentation av projektets inriktning, syfte, värdegrund, fokusområden, samt huvudsakliga kontakt- och kommunikationsvägar. Samma material delas ut i utskrivet format.

- Samtalet leds vidare mot den nuvarande *situationen*, där mötesdeltagarna själva väljer utgångspunkt. Fokus hamnade oftast på den egna byn eller den egna föreningen, men det var inte heller ovanligt att det blev personligt eller ett fokus på det egna företaget. Situationsbeskrivningen ska göras av mötesdeltagarna där ledaren intar en lyssnande men intresserad roll. Exempel på frågor:
  - Hur mår du/ni/ditt företag/föreningen?
  - Berätta, hur är det att bo här?
  - Vad händer här?
  - Var jobbar man om man bor här? Var går barnen i skola? Hur fungerar det att vara pensionär här?
  - Vad gör du/ni när ni är lediga?
- Efter att helhetsbilden uttömts leds samtalet in på om man upplever att det finns några *problem* som är aktuella. Exempel på frågor:
  - Finns det något som skulle göra det enklare eller bättre att bo här?
  - Finns det något som skulle kunna få dig/er/ditt företag/föreningen att må bättre?
  - Finns det något som hindrar fler att flytta hit eller etablera verksamhet här?
  - Möter verksamheten några särskilda hinder eller utmaningar?
- Mötesdeltagarna står fortsatt för berättelsen, men mötesledaren tar samtalet vidare mot att handla om vad problemen egentligen innebär för deltagarna. Det sker med utgångspunkt i de tidigare diskuterade problemen. Ett vanligt exempel var att det är svårt att rekrytera människor till det ideella föreningsarbetet. En naturlig diskussion är här hur det relaterar till framtiden för föreningen.
- Utifrån identifierade problem och diskussion av vilka effekter de kan orsaka, reder vi tillsammans ut hur vi kan använda projektet för att komma till rätta med problemen. Här är det viktigt att låta mötesdeltagarna själva bedöma om det är en bra idé eller inte att delta i projektet. Samtliga SPIN-möten har resulterat i att projektet är viktigt och en bra väg att gå för att komma till rätta med problemen.
- Mötet avslutas med att gruppen bestämmer vem eller vilka som ska representera dem i projektet.

Samtliga SPIN-möten har letts av projektledaren som också fört anteckningar och sammanställt dem till utvecklingsplanen (bilaga 1).

Personerna som utsetts vid SPIN-mötena har sedan kallats till mötena/workshop i storgrupp. Fokus för dessa träffar har berott på vilken fas projektet varit i. Mycket tid och energi har gått åt till att ta fram utvecklingsplanen (se avsnitt 2.4) samt till att driva föreningsbildningsprocessen framåt (se avsnitt 2.5).

2.3.3 Fika är nyckeln!

Även om behovet av att delta i projektet för att åstadkomma förändring har identifierats vid SPIN-mötena så har det varit mycket viktigt att hela tiden arbeta för att varje enskild projektdeltagare ska vilja komma till möten och arbeta tillsammans inom projektet. Särskilt

viktigt bedöms det här vara då projektresultatet är avhängigt ideellt engagemang och att människor frivilligt väljer att lägga en del av sin fritid på att arbeta i projektet. Grundregeln har varit att engagemang i projektet måste uppmärksammas. Idéer ska bli hörda, och engagemang ska uppskattas. Vidare är det också viktigt att man som projektdeltagare har en tro på att projektet kommer att nå resultat, och att man har förmåga att se sin egen insats som viktig. Ett stort ansvar faller på projektledaren att arbeta fram de här förutsättningarna för projektdeltagarna, men i det stora hela handlar det om att skapa en kultur i projektgruppen. Här har den gemensamma värdegrunden spelat en viktig roll.

Medan en gruppkultur kan vara svår att styra, är det betydligt enklare att alltid eftersträva att samtliga kontakter med projektet i sig ska vara positiva och attraktiva. Vi slår ett slag för att *fika* och ett *väl planerat och roligt möte* ofta är underskattat. Möten som varit just så genomtänkta har varit mycket givande, medan stressiga möten utan ordnad agenda och ledning lika gärna hade kunnat ställas in.

2.3.4 By-ambassadörskap

För att ytterligare förstärka den enskilda projektdeltagarens roll och att varje enskilt engagemang är viktigt för projektets resultat har alla projektdeltagare betraktats som ”by-ambassadörer”. Detta utifrån att det ska vara tydligt att våra projektdeltagare driver utvecklingen framåt, det är dem som har tillgång till den senaste informationen, och det är till dem man vänder sig för att få svar på sina frågor. Som by-ambassadör representerar man en större grupp av människor, oftast sin by och sin förening, samtidigt som man representerar projektet. Som by-ambassadör står man för den gemensamma värdegrunden och stöttar det arbete som sker inom projektet. Vidare har man ett ansvar för sin representation – det vill säga att det finns inget krav på att alla by-ambassadörer ska komma till alla möten, däremot behöver man se till att *någon* kommer. By-ambassadörer som inte kunnat närvara på något möte har ombetts ”skicka grannen”, eller någon annan, vem som helst från byn. Eftersom det är helt frivilligt att delta i projektet så är det en fördel om det finns flera by-ambassadörer från samma by för att minska pressen på enskilda personer. Projektet har strävat efter att det ska vara tydligt att det är ett viktigt uppdrag att vara by-ambassadör, samtidigt som det varit viktigt att så gott som möjligt minimera pressen på att lägga fritid på projektet. Deltagande måste vara helt frivilligt.

Projektgruppens arbete har varit helt öppet för vem som helst att ta del av och vem som helst som vill jobba för att utveckla bygden har kunnat bli by-ambassadör. Detta har kommunicerats via by-ambassadörerna, på hemsidan, på facebook, och i alla offentliga presentationer av projektet. Det har varit mycket viktigt att behålla denna öppenhet och transparens, och gruppens mål har varit att ingen som bor eller på annat sätt har en personlig relation till bygden ska kunna hävda att de inte blivit inbjudna till att delta i projektet.

2.3.5 Inspirationsresa och kick-off

Ett antal aktiviteter har genomförts i syfte att bjuda in människor till att delta i projektet. Förutom att ha varit närvarande och synligt med information, affischer, monter, och aktiviteter för allmänheten i form av till exempel en tipsrunda och ”korvgrillningsworkshop”, så har några större evenemang organiserats.

FÖLJ MED PÅ INSPIRATIONSRESA TILL EDSELE!

Söndagen den 16 juni

Projekt Vindbruk & bygdeutveckling i Haverö bjuder härmed in dig till en inspirationsresa till Edsele.

Fokus för dagen är att utbyta erfarenheter och utveckla idéer kring

GLESBYGDSUTVECKLING

...och är för dig som vill engagera dig för en levande landsbygd där just du bor!

Buss avgår tidigt morgon från Överturingen via Ånge, med återresa till kvällen.

Projektet bjuder på resa och lunch/fika på plats, och Edsele bjuder på ett gediget program där du kommer att få träffa lokalbefolkningen och lära dig mer om luns imponerande initiativ- och idérikedom. Du kan läsa mer om Edsele på www.edsele.se.

Det kommer även finnas gott om tid att träffa våra lokala by-ambassadörer under bussresan, och ta del av det omfattande utvecklingsarbete som nu sker i Haveröområdet.

Anmälan sker till vindbruk@ange.se

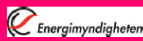
Uppge namn, mailadress, telefonnummer, samt eventuella kostpreferenser.

Först till kvarn på de 40 platserna gäller!

Följ Vindbruk & bygdeutveckling i Haverö på Facebook!

Ånge
kommun

Söndagen den 16 juni 2019 bjöd projektet in bygden till en inspirationsresa till Edsele med fokus på att utbyta erfarenheter och utveckla idéer kring glesbygdsutveckling. Motsvarande sju procent av bygdens befolkning följde med på heldagsresan där Edsele intresseförening stod för programmet. De 48 personerna som var med på resan var i huvudsak fast boende i Haveröbygden, men även representanter från andra orter i kommunen samt några politiker följde med.

HVERÖ VECKAN Bygdeutveckling - Festival Style

KICK OFF

12-13 JULI • HVERÖ HEMBYGDSGRD

12/7	MARCUS JÖNSSON	13/7	VILMA GUNNARSSON
13/7	TINA WILHELMSSON	13/7	FANNY SÄTERBERG
13/7	REGNANDER GÖRANSSON DUO	13/7	FÖRELÄSNING AV PO TIDHOLM

DOUG SEEGERS

BILJETTER
12. JULI 19.30 (inlägg 17.30) - Doug Seegers
Biljetter 295 kr. Förlöp på tio lister de 1330 kr i entrén. Fredagen arrangeras av Haverö Hembygdsförening och Rootsy Music.
13. JULI 17.00-23.00 (inlägg 16.00) - Fullmatat festivalprogram!
Fritt inträde! Lördagen arrangeras av Haverö Hembygdsförening och projekt Vindbruk & Bygdeutveckling i Haverö, med stöd av SCA Vind, ABF och Elektrotjänst i Ånge.

Under 2019 pågår ett omfattande bygdeutvecklingsprojekt, där vi går ihop under gemensamma mål för att ta krafttag mot den framtid vi vill ha! 12-13 juli är vi stolta över att tillsammans kunna presentera ett festivalprogram med tema glesbygdsutveckling! Kom och inspireras, träffa byambassadörerna i projektet, var med och arbeta för en levande landsbygd och nytta av brott och festivalstämning!

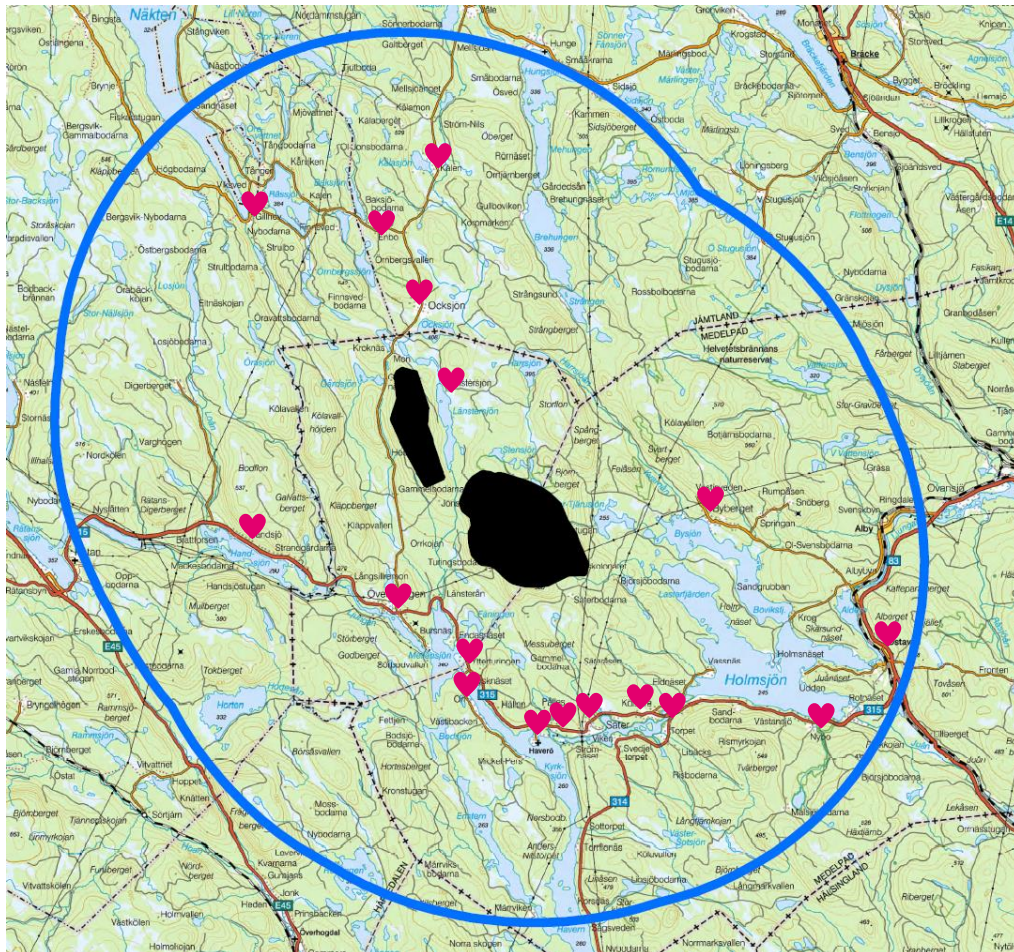
VÅRA SPONSORER: ABF, SCA, Elektrotjänst i Ånge

ARRANGÖRER: Energimyndigheten, Ånge kommun, Rootsy Music, Haverö Hembygdsförening

Den 12-13 juli 2019 samarrangerade projektet tillsammans med Haverö hembygdsförening, med stöd av SCA, en kick-off för bygdeutvecklingsarbetet och den årligt återkommande Haveröveckan (på facebook kan du läsa mer: www.facebook.se/haveroveckan). Projektet var närvarande under båda festivaldagarna, men de huvudsakliga aktiviteterna inom projektet ägde rum på lördagen då vi hade en tid i programmet samt anlidade Po Tidholm för en föreläsning med fokus på glesbygdens utmaningar och lösningar.

2.3.6 Samverkansarbetet idag

Under 2019 har projektet arbetat för att etablera ett stabilt och långsiktigt forum i bygden som syftar till att förenkla och stärka samarbetet mellan byarna, föreningarna, företagen och människorna, utgöra en väl förankrad kommunikationsväg och forum för dialog, samt att uppnå synergieffekter. Gruppen består idag av 34 by-ambassadörer som representerar ett tjugotal byar runt om i närområdet kring vindkraftsparken.

Hjärtarna i bilden visar var by-ambassadörerna finns. De svarta områden visar vindkraftsanläggningarna på Länsterhöjden och Storflötten, och den blå cirkeln visar den yttre gränsen för vad som i avtalet om bygdemedel betraktas som närområdet kring parken (se avsnitt 2.5). By-ambassadörerna är bybor, företagare, föreningsmän, politiker, anställda, pensionärer, föräldrar, vindkraftsmotståndare och vindkraftsförespråkare – alla med en sak gemensamt; att man vill arbeta för att utveckla bygden.

Gruppen har funnits och arbetat hårt tillsammans, främst under andra halvan av 2019, och planerar att fortsätta finnas. Sedan föreningen bildades i november har fokus för gruppen varit att stötta uppstarten av föreningen, och hitta formerna för hur arbetet ska kunna fortsätta bedrivas utan projektledning. Man är överens om att gruppen behövs vid sidan av den nybildade föreningen. Tyvärr är planen för framtiden ändå otydlig, framför allt för att det senaste mötet behövde ställas in på grund av det pågående virus-utbrottet. Att arbetet med föreningsbildningen blev så intensivt innebar att i princip inga andra frågor kunde behandlas

av gruppen före uppstarten i januari 2020, vilket i sin tur var ett möte som hade behövt följas upp i mars.

Gruppen kommer att träffas igen så snart risken för smittspridning minskat, och då är fokus på att ta till vara på tomma hus, hur kommunens feriepraktikanter kan involveras i bygdens ideella föreningsliv, lathund/dagordning för framtida möten, information från föreningen om hur man söker medel, samt inskanning av bykistor. Gruppen behöver även diskutera om- och i så fall vilken roll värdegrunden ska, om konceptet med by-ambassadörer ska vidhållas, hur kommunikationen ska ske, vem som kallar till möten, med mera.

2.4 Utvecklingsplanen

Den färdiga utvecklingsplanen återfinns som bilaga 1 till den här rapporten och innehåller

- En beskrivning av arbetet som lett fram till foldern
- Värdegrund för arbetet
- Lokalekonomisk analys
- En visionsbild av bygden om 10 år
- En SWOT-analys som beskriver styrkor, svagheter, möjligheter och hot
- Fyra prioriterade områden för utveckling

Den färdiga foldern finns i 2 500 tryckta ex, och planeras att publiceras digitalt via www.ange.se/vindbrukhavero samt www.vindbyarna.com. Den delas dessutom ut i alla postlådor i bygden, och de mötesplatser som finns ska ha en uppsättning för besökare att ta med sig.

Utvecklingsplanens innehåll baseras på i huvudsak fyra olika datainsamlingar. Utgångspunkten var i de SPIN-möten som tidigare beskrivits. Dessa har sedan kompletterats med en lokalekonomisk analys, en enkät, och ett antal specifikt inriktade workshops. Olika projektdeltagare har bidragit med texter till utvecklingsplanen, som sedan sammanställts till en folder av Coompanion Västernorrland.

2.4.1 Lokalekonomisk analys

En lokalekonomisk analys är ett verktyg som går ut på att studera detaljerad statistik för ett visst område. Syftet är att kartlägga köpkraften i bygden och att ta reda på hur mycket i kronor som spenderas respektive hur mycket som flödar ut. På så sätt kan läckorna identifieras och kanske i viss utsträckning täppas igen.

Vår lokalekonomiska analys baseras på senast tillgängliga statistik från Statistiska Centralbyrån per den 2 september 2019. Det geografiska området som har studerats är utritat på kartan i bilaga 1. Den lokalekonomiska analysen utfördes av Coompanion Västernorrland, som beställde, sammanställde, presenterade och drog slutsatser kring statistiken. De höll totalt i två workshops med by-ambassadörerna under hösten 2019 som tillsammans med statistiken fick utgöra underlag för sidorna 8-10 i utvecklingsplanen.

Den lokalekonomiska analysen är ett lämpligt verktyg för att synliggöra problem kopplat till ekonomiska flöden i samhället som annars är svåra att upptäcka. Framför allt uppmärksammar den på ett enkelt och pedagogiskt sätt hur viktigt det är med medvetna val, och vilken effekt en ökad medvetenhet kan ha på den lokala ekonomin.

Relevansen i den lokalekonomiska analysen för just Haveröbygden kan dock diskuteras. Framför allt mot bakgrund av avsaknaden av affärer och lokal service. Det var också olyckligt att vi samma kväll som vi fick titta igenom den beställda statistiken, den 23 september 2019, fick inleda den planerade workshopen med att få information om att bygdens enda större arbetsgivare med närmare hundra anställda varslat hela personalstyrkan och avser att avveckla fabriken till sommaren år 2020. Detta, tillsammans med att byggnationerna av vindkraftsparken avslutas under 2020, innebär att statistiken inom kort kan förändras kraftigt. Vi valde dock ändå att behålla den eftersom vi fortfarande hoppas på att åtminstone en del av verksamheten ska bli kvar. Trots allt utgjorde den lokalekonomiska analysen även en god grund för den workshop som resulterade i de fyra prioriteringsområdena i slutet av utvecklingsplanen (sidorna 22-19).

2.4.2 Enkät

Parallellt med att träffas i projektgruppen har det också funnits möjlighet att bidra till arbetet med utvecklingsplanen via en enkät (se bilaga 3). Enkäten riktar sig till alla på ett eller annat sätt har en relation till bygden, och det har varit möjligt att lämna svar antingen digitalt via hemsidan www.ange.se/vindbrukhavero, eller via ett utskrivet frågeformulär. Information om att enkäten finns och är öppen har lämnats till by-ambassadörerna och spridits via facebook. Fysiska frågeformulär har också lämnats ut i samband med samtliga SPIN- och by-ambassadörmöten, när projektet varit närvarande vid olika offentliga evenemang i bygden, under inspirationsresan till Edsele, med mera. Enkäten öppnade i mars 2019 och stängde för bidrag till utvecklingsplanen i oktober 2019, men den finns fortfarande tillgänglig via hemsidan för den som önskar fundera kring, eller diskutera frågorna.

Det har varit möjligt och uppmuntrats till att besvara enkäten fler än en gång. Detta med anledning av att syftet med enkäten lika mycket varit att få människor att börja tänka i utvecklingsbanor som att faktiskt samla in underlag till utvecklingsplanen. Totalt erhöles cirka 60 användbara svar från enkäten, där kombinationerna av svar på fråga 1 och 11-13 visar att endast några få kan ha utnyttjat möjligheten att besvara enkäten flera gånger. Det bedöms inte ha haft sådan inverkan på resultaten att de i någon väsentlig utsträckning kan anses snedvridna.

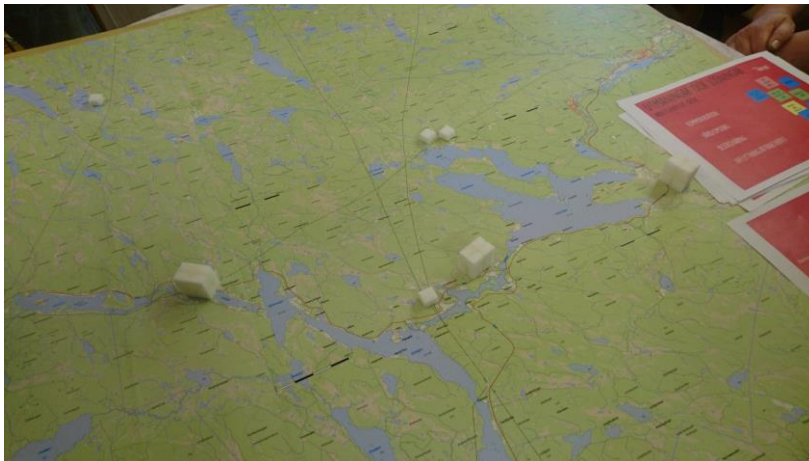
De huvudsakliga resultaten från enkäten finns på sidorna 14-21 i utvecklingsplanen. Texterna på sidorna 16-21 är en sammanställning av svaren på fråga 2-5 i enkäten som utgörs av en så kallad SWOT-analys. En SWOT-analys går ut på att man i tur och ordning funderar över *styrkor*, *svagheter*, *möjligheter* och *hot*. Texterna på sidorna 14-15 är en sammanställning av svaren på fråga 9.

Ingen geografisk avgränsning har gjorts för vem som kan besvara enkäten, utan den handlar om att utveckla Haveröbygden. Den som svarar bestämmer själv vad denne vill utgå ifrån; sig själv och den egna livssituationen i bygden, sin förening, sitt företag, eller kanske sin upplevelse som turist eller besökare i bygden. Frågorna 1 och 11-13 har analyserats i syfte att upptäcka om några svar skulle kunna komma från personer som egentligen inte har möjlighet att besvara frågorna på ett korrekt sätt (människor utan relation till bygden), men inga sådana avvikelser har identifierats.

2.4.3 Workshops

Materialet som har samlats in från SPIN-mötena och enkäten har analyserats regelbundet under genomförandefasen av projektet. På så sätt var det möjligt att komplettera med relevanta workshops tillsammans med by-ambassadörerna för att samla in allt material som behövs för att sammanställa utvecklingsplanen. Exempelvis så tenderade svaren på enkäten inledningsvis att vara ganska snäva, med ett stort fokus på den egna byn. Därför utvecklade vi

och genomförde en samhällsbyggnadsworkshop i syfte att släppa ”bytänket” och reflektera över vad som är hela bygdens största behov och bäst för bygden som helhet. Möjligheterna som presenteras på sidorna 20-21 i utvecklingsplanen är i huvudsak hämtade från de inledande workshops som hölls under hösten 2018, tillsammans med svaren från enkätens fråga 4 och 10 (bilaga 3). Sammanställningen av allt som finns på sidorna 11-13 sammanställdes vid en workshop i januari 2020, och prioriteringsområdena på sidorna 23-29 identifierades vid Coompanion Västernorrlands OPERA-workshop i september 2019. En OPERA-workshop är ett bra alternativ för att skapa bred delaktighet i en större workshop-grupp samtidigt som arbetet koncentreras kring en specifik fråga utan att sväva iväg.

Bilden kommer från den samhällsbyggnadsworkshop som hölls med byambassadörerna den 16 maj 2019.

2.5 Föreningen

En viktig grundsten i att maximera lokal nytta vid en vindkraftsetablering är den frivilliga ersättning som vindkraftsparker ofta väljer att betala ut till bygden. Ett sådant åtagande finns för vindkraftsparken i Haveröbygden, och det ligger därför i projektets intresse att tillgodose att pengarna gör nytta för lokalsamhället. Det bästa hade förstås varit om det redan hade funnits en part i bygden som hade kunnat emotta medlen direkt, eller som åtminstone hade kunnat driva frågan framåt, men det blev alltjämt tydligare ju längre projektet fortskred att det saknades något drivande organ för detta. Under 2018 stod det därför klart att projektet behöver stötta bygden i bildandet av en ny, representativ och förankrad förening som kan ta emot, förvalta och fördela pengarna.

2.5.1 Förutsättningarna

Under hösten 2017 skrevs ett avtal om bygdemedel mellan Ånge kommun och SCA Energy AB, som vid det tillfället ägde tillståndet för uppförandet av vindkraft på Länsterhöjden och Storflötten i Haveröbygden. Avtalet innebär ett åtagande för den part som äger vindkraftsparken att från driftsättning och under hela livslängden betala ut en ersättning som ska gå till utveckling av bygden som omger vindkraftsparken. I avtalet hänvisas till närområdet som det geografiska området inom en tvåmilsradie kring vindkraftsparken (se bilaga 2 för karta). Avtalet föreskriver även att en ny förening som kan ta emot medlen ska bildas, att det är 10 000 kronor per vindkraftverk och per år som regleras enligt konsumentprisindex som ska betalas ut, samt att det är de som är folkbokförda eller fastighetsägare, föreningar och näringsidkare med verksamhet inom närområdet som ska kunna erhålla bidrag från föreningen. Det föreskriver vidare att föreningens ändamål ska vara att genom fördelning av bygdemedel på ett konkret och långsiktigt sätt stödja utvecklingen av

samhälle, näringsliv, utbildning och fritid eller på annat sätt bidra till en levande landsbygd inom Närområdet.

Bifogat avtalet medföljer kartan där närområdet är utritat som en ellips kring vindkraftsparken som också finns bifogad i bilaga 2 till den här rapporten.

2.5.2 Föreningsbildningsprocessen

Trots att förutsättningarna enligt avtalet om bygdemedel var ganska klara, så fanns det en del tolkningsutrymme och oklarheter, framför allt kopplat till hur avtalet kommit till stånd. För att kunna bilda en förening som är väl förankrad i bygden var det mycket viktigt att börja med att reda ut alla frågor som fanns kring förutsättningarna. Bland annat kan konstateras att avtalet inte var förankrat i bygden som medlen skulle gå till. Många hade frågor kring om det hade funnits andra alternativ, vem och hur bedömningen hade gått till kring vilken som var den bästa lösningen, samt hur närområdet hade definierats på kartan. Vem och varför var det just det inringade området på kartan (bilaga 2) som skulle kunna ta del av pengarna? Frågorna rörde upp mycket känslor i ett redan infekterat diskussionsforum, som bidrog till att försvåra och försena föreningsbildningsprocessen kraftigt.

Projektet har, tillsammans med projektören och projektpartnern SCA, arbetat hårt för att reda ut allmänhetens frågor kring avtalet och definitionen av närområdet. Flera stormöten för bygden har hållits, och vi har under hela 2019 funnits tillgängliga för att svara på frågor så snabbt som möjligt innan alltför mycket rykten och egna teorier och resonemang förts i bygden. När så många frågor som möjligt hade besvarats, och när det inte längre fanns fler svar att få, rådde det ändå en gemensam uppfattning inom gruppen av by-ambassadörer att det inte finns annat att göra än att acceptera avtalet med tillhörande bilaga och sätta igång att arbeta utifrån det. Parken såldes dessutom vidare till utländska investerare under 2018, vilket försvårade möjligheterna att göra några förändringar i avtalet.

Gruppen av by-ambassadörer bildades för att tillvarata möjligheterna för bygden att utvecklas tillsammans med vindkraftsparken. I det skede som projektet kom in i parkbyggnationerna kom det att i hög utsträckning handla om just föreningsbildningen och den utvecklingsplan som skulle kunna fungera som ett stöd för föreningen i fördelningen av medel. På grund av hur definitionen av närområdet gjorts i avtalet om bygdemedel så var det således inte längre bara Haverö (det vill säga den västra tredjedelen av Ånge kommun) som skulle bli aktuellt för att bygga upp ett samarbete inom. Området som avtalet kräver ska samarbeta och samverka för största möjliga bygdeutveckling sträcker sig över delar av inte mindre än fem olika kommuner, och bara det innebär svårigheter att bygga upp en förståelse och en gemensam målbild övergripande i området.

Resonemanget som förts inom projektet har ändå handlat om att det i viss utsträckning ändå finns förståelse för att det blev som det blev med avtalet om bygdemedel. Dels så fanns inget organ som var representativt för närområdet och som kunde föra dialog med vindkraftsprojektören i skedet då avtalet behövde skrivas. En kommungräns har inte heller någon betydelse i förhållande till vilka som påverkas av en vindkraftsetablering, så på så sätt kanske den geografiska avgränsningen i någon mån ändå var bra. Tydligt har det ändå hela tiden varit att det kommer behövas en samsyn, en förståelse, en samverkan och ett samarbete inom en helt nyttillverkad bygd – bygden som inte kan undgå att bli förknippad och beskriven som den bygd som omger vindkraftsparken på Länsterhöjden och Storflöten i Haverö.

Den nya bygden har inte enligt tradition hört samman, och det finns enligt tradition inget självklart att enas kring. Det kan utifrån sett låta som en enkel sak att avgöra, men vad vi egentligen ska kalla den nya bygden för var en mycket svår avvägning som fortfarande inte

fått någon helt optimal lösning. Den största sammanhängande andelen av den geografiska ytan i cirkeln har ändå en gång i tiden utgjort en egen kommun – Haverö kommun, vilket kom att innebära att det nya samverkansarbetet numer benämns Haveröbygden. Det krävs dock fortsatt mycket arbete för att få framför allt de norra delarna av närområdet att vilja delta i samverkansarbetet, då man aldrig tidigare haft någon sådan koppling till Haverö.

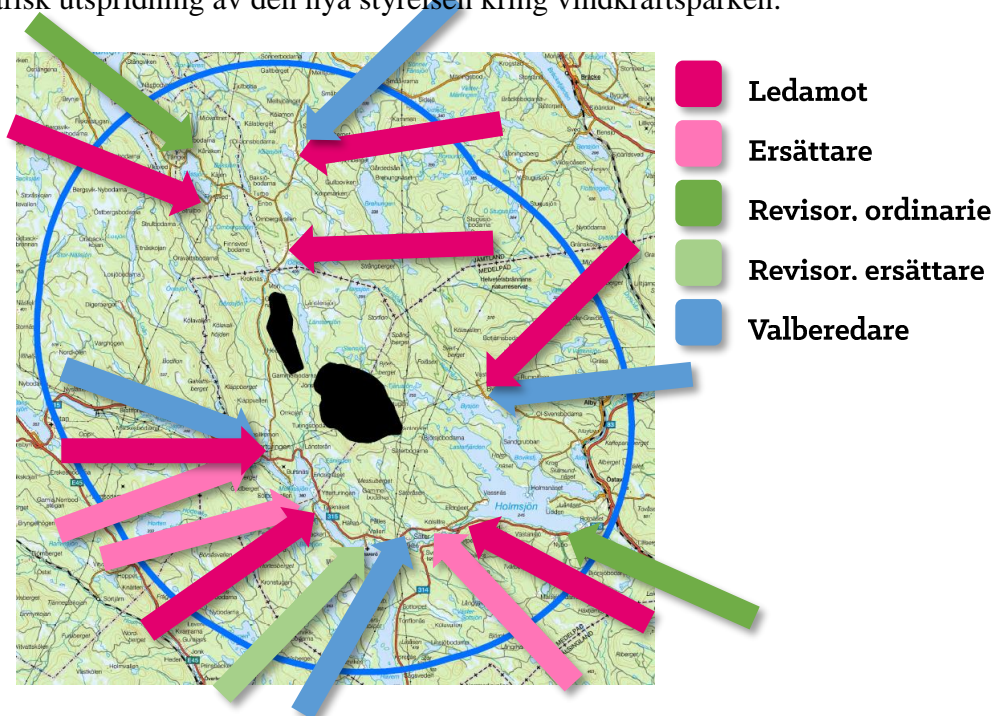
Avtalet om bygdemedel beskriver att den nya föreningens styrelse ska ha en sammansättning med sådan variation avseende ålder, kön, geografisk och etnisk tillhörighet samt kompetens, som säkerställer att den ser till Föreningens och Närområdets framtid i ett långsiktigt helhetsperspektiv. Föreningsbildningsprocessen har härmed utgjort en stor andel av by-ambassadörernas arbete under 2019, som kan delas upp i två parallella block; den formella processen kring att bilda en förening, och förankringsarbetet.

- Till hjälp i den formella processen har vi haft stort stöd av Coompanion Västernorrland som har lång erfarenhet av kooperativ utveckling. Coompanion har ställt upp med allt från rådgivning kring hur stadgar ska utformas och hur avtalet om bygdemedel ska tolkas och översättas till föreningens styrdokument och verksamhet, till konkret processledning i gruppen. Coompanion ledde bland annat en workshop där by-ambassadörerna tillsammans tog fram kriterier för vilka personligheter och kompetenser som ska sitta i styrelsen, och ställde upp som ordförande och sekreterare vid föreningsbildningsmötet.
- Förankringsarbetet började i gruppen av by-ambassadörer. I gruppen har alla frågor som dykt upp kring avtalet och föreningsbildningen diskuterats och analyserats, och gruppen har vänt och vridit på varje paragraf, mening och ord i stadgarna. För att skapa en bredare förankring för processen och de slutliga förslagen till styrdokument med mera har gruppen försökt kommunicera med hela området så mycket som det bara varit möjligt. Hemsida och facebook-sida har hållits uppdaterade med relevant information, by-ambassadörerna har funnits tillgängliga i sina respektive kretsar, och vid ett tillfälle samordnades också ett arbete där gruppen med gemensamma krafter delade ut information om projektet och föreningsbildningen i postlådor i hela området, totalt närmare 800 ex. Viktigt har också varit att, liksom i allt arbete som gruppen arbetat med, bibehålla högsta möjliga nivå av transparens och medbestämmande i föreningsbildningsarbetet. Även om det varit by-ambassadörerna som i huvudsak arbetat med den formella processen, så har det varit öppet för vem som helst att ta del av arbetet eller komma på mötena. Gruppen har bjudit in allmänheten till att komma med inspel, och de som hört av sig och varit nyfikna på arbetet har särskilt bjudits in till att delta vid möten och i diskussioner.

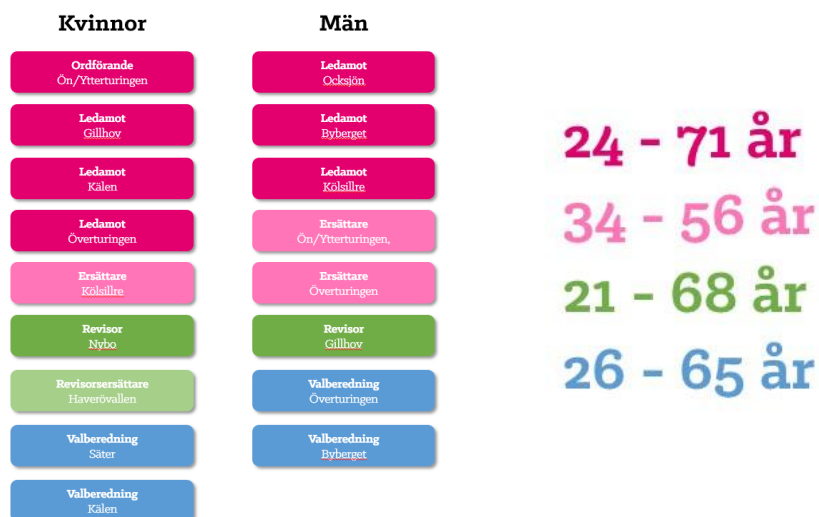
2.5.3 Bygdens nya förening

Den 30 november bildades bygdens nya förening som har till uppgift att ”...bland annat genom fördelning av bygdemedel enligt avtal, stödja utveckling av samhälle, näringsliv, utbildning, kultur och fritid, eller på annat sätt bidra till en levande landsbygd inom bygden. Vidare ska föreningen verka inspirerande och sammanhållande, samt bevaka bygdens och medlemmarnas intressen.”

Geografisk utspridning av den nya styrelsen kring vindkraftsparken:

Köns- och åldersfördelning:

I februari emottog föreningen den första summan pengar från vindkraftsparken, 200 000 kronor, som alltså ska fördelas ut i bygden under år 2020. Tyvärr var föreningens första stämma i mars 2020 tvungen att ställas in, där man hade planerat att informera om hur det går till att ansöka om medel från föreningen med mera. Just nu inväntar hela bygden att virusutbrottet ska ge med sig, innan alla planerade föreningsstämmor kan komma igång att hållas. Under tiden fortsätter föreningen att rekrytera medlemmar och bygga den egna hemsidan. Arbetsnamnet för föreningen har kommit att bli Vindbyarna, och du kan läsa mer om föreningen och föreningsbildningen på www.vindbyarna.com, samt på www.ange.se/vindbrukhavero.

2.6 Näringslivsutveckling

I början av projektet hölls flertalet möten riktade till näringslivet i syfte att informera om de möjligheter vindkraftsetableringen i Haveröbygden kunde föra med sig, att hitta samarbetsformer, och skapa förutsättningar för näringslivet att dra nytta av etableringen. Som beskrivet tidigare (se avsnitt 2.2) var det svårt att få gehör för ämnet och få människor att komma till mötena, men trots det kan konstateras att totalt cirka sextio företagare deltog under de sju informationsträffar som hölls under vintern och våren 2018. Det står även klart att kommunala, lokala och regionala företagare har varit delaktiga i vindkraftsbyggnationerna i Haverö. En utredning i syfte att försöka sammanställa hur mycket lokal arbetskraft som nyttjats i byggnationerna och i form av kringtjänster har påbörjats tillsammans med Vindkraftcentrum, men detta har ännu ej färdigställts eftersom parken inte är färdigbyggd.

Utöver detta har även några interna inom Ånge kommun och externa initiativ tagits och projekt påbörjats i syfte att skapa förutsättningar för det lokala näringslivet att dra nytta av kommande vindkraftsetableringar i och ikring Ånge kommun.

- Vi har inlett ett samordningsarbete där vi regelbundet bjuder in vindkraftsprojektörerna till möten i syfte att stämma av läget och hitta beröringspunkter att samordna och samverka kring. Vid mötena får vi möjlighet att förmedla våra erfarenheter och tips till projektörer som vill etablera sig i kommunen, och vi får tips på vad vi kan göra för att maximera lokal nytta. Vi för just nu dialog kring vilka konkreta åtgärder som ska vidtas för att skapa förutsättningar för det lokala näringslivet att dra nytta av nästa vindkraftsetablering.
- Under en överskådlig framtid förväntas kommunen delta i minst två samrådsprocesser och behandla minst ett ärende om tillstyrkan av tillstånd för vindkraft. Just nu pågår ett internt arbete kring att utbilda oss och besluta om vilken roll tjänstemän respektive politiker i kommunen, liksom kommunen som helhet, har i framför allt tillståndsfasen och etableringsfasen, men även driftsfasen av en vindkraftspark. Här ingår att uppmärksamma om vikten av att uppdatera kommunens översiktsplan, samt att sätta igång arbetet med detta.
- Vid näringslivskontoret behövs en offensiv metod för att maximera det lokala näringslivets förutsättningar att dra nytta av framtida vindkraftsetableringar. Det handlar i hög utsträckning om att föra dialog med rätt part vid rätt tillfälle, samt att upprätthålla det nätverk som byggts upp inom projektet.

I skrivande stund kan vi konstatera att intresset för att bygga vindkraft i Ånge kommun fortsatt tycks vara stort. Vi har två större vindkraftsparker som högst sannolikt kommer att börja byggas inom de närmaste två åren. Vidare är två parker i samrådsprocess, två väntar besked om prövningstillstånd avseende förlängd igångsättningsstid, och en projektör har visat intresse för att undersöka möjligheterna för etablering av ytterligare en park i kommunen.

Totalt handlar det om ytterligare över 200 vindkraftverk som kan bli aktuella bara inom Ånge kommuns gränser.

Inom projektet har det här arbetet bara kunnat påbörjats, och de huvudsakliga orsakerna till fördröjningen bedöms vara att det under så pass lång tid inte fanns något engagemang eller bred uppslutning kring projektet. Förutom att det inte var unikt för den här målgruppen för projektet, så har två händelser identifierats som särskilt möjliga anledningar till ett bristande förtroende för från näringslivets sida:

- Tidigt i projektet påbörjades listning av potentiella leverantörer till vindkraftsparken (exklusive privata bostads- och övernattningserbjudanden). Det skedde på så sätt att företagare fick skriva upp sig i samband med något av de informationsmöten som hölls, eller höra av sig till projektet. Det var således projektet som administrerade den allra första början till en företagsdatabas som skulle erbjudas projektägaren med huvudentreprenörer i Haveröbygden. Tyvärr brast kommunikationen någonstans, så listan användes aldrig av huvudentreprenörerna. Detta i kombination med missuppfattningar kring vilka förväntningar man som "listad" företagare kan ha om att bli anlitad ledde till besvikelse, missnöje och en misstro gentemot projektet.
- En lokal entreprenör ledde arbetet med att inventera, sammanställa och hålla ihop privata erbjudanden om boende inför att byggnationerna skulle komma igång. Tanken var att bygden skulle komma igång med en samordnad boendelösning och bostadsförmedling, och komma med ett gemensamt erbjudande till vindkraftsparken. Av någon anledning antogs aldrig det slutgiltiga erbjudandet, och boenden har behövt hyras ut oorganiserat. Dessutom ledde detta till att den större upphandlingen av boende för turbinleverantören och montören hamnade fem till sex mil från bygden och inte i Ånge kommun. Även om nyttan av vindkraftsetableringar inte kan skärmas av med en kommungräns, så bedöms det faktum att projektet inte kunnat bidra till att en större andel av övernattningarna hamnat i Ånge kommun eller i bygden ha haft negativa konsekvenser för förtroendet för projektet.

2.7 Informations- och kunskapsspridning

Parallellt med att sprida information om projektet som sådant och skapa engagemang för syftet, har vi inom projektet också arbetat med att sprida korrekt och tillförlitlig information om vindkraft.

- By-ambassadörerna har fungerat som en kommunikationsväg för den som haft frågor kring vindkraft.
- Informationen om vindkraft på Ånge kommuns hemsida har uppdaterats och utvecklats (www.ange.se/vindkraft) sedan behovet av att snabbt och enkelt kunna få tag i tillförlitlig information om vindkraft och bilda sig en uppfattning om läget i kommunen uppdagades. Sidan uppdateras löpande, och vi önskar utveckla denna vidare tillsammans med vindkraftsprojektörerna, då vi ser goda möjligheter att genom en tydligare och samordnad kommunikation stötta och hjälpa dem i så väl tillstånds- och etableringsfasen som i driftsfasen.
- Studiebesök är ett effektivt sätt att skapa intresse, engagemang och sprida kunskap om vindkraft. Projektet arrangerade under 2018, det vill säga innan det fanns någon park att titta på i Haveröbygden, två studiebesök; till Mullberget i Bergs kommun, samt till Lungsjön i Sollefteå kommun. Inbjudan var i huvudsak riktad till politiker i Ånge kommun, men allmänheten var också välkomna att följa med. Under 2019 har ett

flertal studiebesök till vindkraftsparken i Haveröbygden anordnats tillsammans med SCA, för lokalpress, feriepraktiserande ungdomar, näringslivskontoret, Vindkraftcentrum, kommunfullmäktige i Ånge kommun, med flera. Två studiebesök för allmänheten har genomförts i SCA:s egen regi.

- I maj 2019 samarrangerade projektet Ånge Energidagar tillsammans med Energicoachen och Energi- och klimatrådgivaren i syfte att väcka intresse hos allmänheten för omställningen till förnyelsebara energikällor.
- I oktober 2019 och mars 2020 har projektet arrangerat vindkraftsdagar för kommunfullmäktige i Ånge kommun. Den första handlade om hur man kan maximera lokal nytta vid en vindkraftsetablering, och med i programmet hade vi aktiva projektörer i kommunen, vindkraftcentrum och by-ambassadörerna. Dagen hölls i Haveröbygden, och kombinerades med ett studiebesök i vindkraftsparken där några av vindkraftverken vid den tiden hade hunnit resas. Den andra dagen hölls som en videokonferens och anordnades i syfte att slå hål på myter kring vindkraft med hjälp av kompetens från bland annat Länsstyrelsen, Vindval och Svenska Kraftnät.
- I oktober 2019 arrangerade Vindkraftcentrum branschforum vindkraft i Torpshammar, dit politiker och lokala företagare bjöds in.

3. Måluppfyllnad

Det här avsnittet är ett utdrag från den inofficiella administrativa bilaga som återrapporterats till Energimyndigheten i samband med projektavslutningen. Eftersom projektet totalt har haft 28 mål så har vi för förståelsens skull sammanfattat dem i fem mål och kommenterar dem var för sig. Vid frågor om de mer detaljerade målen, kontakta projektägaren.

Mål 1: *Att upparbeta ett stabilt och långsiktigt forum i bygden som syftar till att förenkla och stärka samarbetet mellan byarna, föreningarna, företagen och människorna, utgöra en väl förankrad kommunikationsväg och forum för dialog, samt att uppnå synergieffekter.*

Målet är uppfyllt på så sätt att forumet finns, i form av 34 by-ambassadörer som har för avsikt att träffas för att verkställa utvecklingsplanen (bilaga 1) och verka för sammanhållning, samverkan och samarbete i bygden. Tyvärr behövde det inplanerade mötet i mars ställas in på grund av rådande Corona-utbrott. Till mötet fanns en konkret agenda som innehöll flera punkter som bedöms högst relevanta för gruppens syfte (tillvarata tomma hus, integrera kommunens feriepraktikanter i föreningslivet, inskanning av bykiste-handlingar, samt den stående punkten att reda ut och arbeta med sommarens evenemangskalender). Vidare var en viktig punkt på agendan att ta fram en lathund/agenda för framtiden, och en plan för hur mötena ska rulla på utan att projektet leder den. Eftersom det här inte har kunnat redas ut och etableras ännu går det inte att uttala sig kring huruvida forumet är stabilt och långsiktigt ännu.

Mål 2: *Att ta fram en väl förankrad utvecklingsplan för bygden.*

Utvecklingsplanen är färdig, tryckt och distribuerad inom bygden. Den återfinns som bilaga 1 till slutrapporten. Gruppen av by-ambassadörer har arbetat hårt för att öka deltagandet i framtagandet av utvecklingsplanen, vilket bedöms vara det som går att göra för att förankra arbetet så gott som möjligt. Det har funnits tydliga vägar in till att bidra till arbetet, och eftersom det är människor som bor i bygden som i huvudsak tagit fram den bygger innehållet på god lokalkännedom. Alla synpunkter som har kommit projektet och gruppen till handa har beaktats och tillägnats uppmärksamhet. Totalt bedöms minst ett hundratal personer ha deltagit i arbetet med utvecklingsplanen, och alla som bor i bygden har senast under sensommaren/hösten 2019 uppvaktats för att de skulle veta hur de ska gå till väga för att bidra till arbetet. Förutom att titeln ”Haveröbygden” ifrågasatts (läs mer om konflikten i avsnitt 2.5 i slutrapporten), så har inga övriga synpunkter som inte beaktats inkommit. Vi får därför utgå ifrån att målet får anses vara uppfyllt.

Mål 3: *Att driva processen kring att bilda en ny, väl förankrad och representativ förening i Haveröbygden, fortsatt kallat föreningsbildningsprocessen. Föreningen ska bland annat emotta och hantera de bygdemedel som vindkraftsparken åtagit sig att betala ut under parkens livslängd.*

Den nya föreningen bildades den 30 november 2019, av ett sextiotal röstande närboende och/eller fastighetsägare inom bygden. Vi hade förväntat oss ett högre deltagande under föreningsbildningsmötet som hölls på under två timmar, med tanke på att över 800 ex av inbjudningen hade delats ut i bygden (med 666 registrerade hushåll och 1 255 fast boende). Om det beror på att intresset är lågt eller förtroendet högt för projektet är svårt att avgöra.

Förankringsarbetet för själva föreningsbildningsprocessen hade med fördel kunnat pågå under en längre tidsperiod. Arbetet blev intensivt och förankring tar i regel tid. Det måste finnas

utrymme för människor att inkomma och få svar på frågor och den tiden var i kortaste laget i vårt fall (cirka 1 månad innan föreningsbildningsmötet). Styrdokumenten och information om processen (hur man nominerade personer till styrelsen etc.) distribuerades tillsammans med inbjudan till postlådor i bygden enligt ovan, publicerades på hemsidan (www.ange.se/vindbrukhavero) och spreds på facebook (www.facebook.se/vindbruk). Totalt nominerades 32 personer till styrelsen, varav 17 personer fick något form av uppdrag under föreningsbildningsmötet. Gruppen får anses vara representativa och motsvara så väl de krav som ställs i avtalet om bygdemedel, i stadgarna, samt i instruktionerna till valberedningen från by-ambassadörerna (se avsnitt 2.5.3 i slutrapporten). By-ambassadörernas och valberedningens förslag antogs i princip, bortsett från några få omformuleringar i stadgarna, under föreningsbildningsmötet i november 2019.

Vad gäller delmålet om förankring är det svårt att avgöra hur väl förankrad den nya föreningen är i bygden. De flesta av styrelsemedlemmarna har varit mycket aktiva som by-ambassadörer och är även aktiva i lokala föreningar sedan tidigare. De synpunkter som inkom innan föreningsbildningsmötet bemöttes och diskuterades, behandlades, och kommunicerades, och förutom från en person, vars ärende resulterade i en polisanmälan, så har ingen kritik och inga klagomål inkommit i samband med föreningsbildningen. Utifrån den uppslutning som finns både inom och utom gruppen av by-ambassadörer så tycks inställningen till processen vara ganska positiv.

En markägare i nära anslutning till vindkraftsparken hörde några veckor inför föreningsbildningsmötet av sig med skarpa åsikter om hur förslaget till stadgar var utformat och ifrågasatte hur föreningsbildningsprocessen hade gått till eftersom dennes intressen inte hade tillgodosetts. Denne hade skrivit ett förslag till stadgar som utgjorde utgångspunkt för by-ambassadörernas arbete (vilket också var anledningen till att denne fick en personlig inbjudan att delta i projektet under våren 2019). Stadgarna fick dessvärre inget stöd utan arbetades om i sin helhet av gruppen. Det verkar som att grunden till problemet var ett missförstånd i samband med ett möte med markägarsammanslutningen i ett tidigt skede, där personen hade uppfattat det som att dennes stadgar skulle göras gällande och antas i bygden flera år senare utan något vidare förankringsarbete. Sedan polisanmälan gjordes, har ärendet inte haft några effekter för projektets måluppfyllnad annat än att hanteringen försinkade processen.

Mot bakgrund av att detta varit det enda riktigt tydliga missnöje som inkommit inom ramen för föreningsbildningsprocessen, så får ändå målet anses vara uppfyllt, med reservation för att det kan finnas ifrågasättande personer som inte hunnit göra sak av sitt ärende ännu.

Mål 4: *Att skapa förutsättningar för lokala företag att dra nytta av vindkraftsetableringen i Haverö, tillika skapa förutsättningar för huvudentreprenörerna att anlita lokala entreprenörer och anställa lokal arbetskraft.*

Med hänvisning till den kontext som projektet kom in i och vid vilken tidpunkt, får ändå målet anses vara uppfyllt med tanke på att stora framsteg kan konstateras vad gäller det allmänna samtalsklimatet kring ämnet vindkraft i Ånge kommun. De allra flesta företagare i Ånge kommun är mån om att behålla sin andel av den lokala marknaden, vilket gör det allmänna engagemang i en sådan infekterad fråga som vindkraft känsligt. I sammanhanget var det inte läge att mobilisera näringslivet och "köra över" lokalbefolkningen som behövde mer tid för att bygga upp sitt engagemang.

Däremot är det efter projektets avslutning tydligt att betydligt mycket mer hade kunnat göras för att skapa bättre förutsättningar för det lokala näringslivet att dra nytta av vindkraftsetableringen.

Mål 5: *Att sprida information och kunskap om vindkraft, vindkraftsetableringen i Haverö, och projektet till politiker, näringslivet och allmänheten.*

Många initiativ har tagits inom projektet för att sprida information och kunskap om vindkraft och vindkraftsetableringen i Haverö. De huvudsakliga delarna är främst hemsidan (www.ange.se/vindkraft) som utvecklats (och som fortsatt är under utveckling), samt de två utbildningsdagarna som hållits för kommunfullmäktige i oktober 2019 och mars 2020. Dessa har bland annat fått effekter såsom att det nu pågår ett omfattande internt arbete i organisationen i syfte att samordna och reda ut hur kommunen ska förhålla sig till- och agera i samrådsprocessen, samt hur man kan stötta vindkraftsbolagen i tillstånds-, etablerings- och driftsfasen. Vidare pågår en utredning av hur uppdateringen av översiktsplanen ska gå till.

Slutligen kan konstateras att vi upplever att projektet fått mycket uppmärksamhet och att det finns ett tydligt engagemang för att driva projektets arbete vidare från flera olika håll. Med anledning av det får även detta mål bedömas vara uppfyllt.

3.1 Avvikelser från projektplanen

Inga betydande avvikelser har uppmärksammats. Vad gäller genomförandet är det relevant att nämna att den ursprungliga projektledaren valde att avsluta sitt uppdrag mitt i projektperioden, och att en ny projektledare tog över i mitten av februari 2019. Detta kan ha haft betydelse för projektets resultat.

En slutsats från detta är att ett byte av projektledare mitt i projektperioden inte är att rekommendera. Om så behövs, så skulle det i det här fallet ha varit en fördel om situationen hade hanterats med ett projektavslut och sedan ett nytt projekt, eftersom projektet i det här sammanhanget är högst sammanflätat med projektledarens personliga arbetsätt och metoder.

Vidare behöver det väl knappast nämnas att det pågående Corona-virus-utbrottet har haft effekter för den planerade projektavslutningen som syftade till att säkerställa att flera processer fortlöper efter projektavslutet.

4. Slutdiskussion

Projektet syftade till att maximera lokal nytta av vindkraftsetableringen i Haveröbygden genom att hitta dialogformer som leder till ömsesidig respekt mellan företrädare för olika åsikter och minskad polarisering.

För projektet kom det huvudsakliga fokuset att bli att säkerställa att den frivilliga ersättning som parkägaren åtagit sig att betala ut till bygden kommer att göra största möjliga nytta. Förutsättningarna för detta har skett genom att vi upparbetat ett stabilt och långsiktigt forum i bygden som syftar till att förenkla och stärka samarbetet mellan byarna, föreningarna, företagen och människorna, utgöra en kommunikationsväg och part för dialog, samt till att uppnå synergieffekter. Forumet har möjliggjort att arbetet som utförts har kunnat ske med utgångspunkt i god lokalkännedom och med en hög grad av förankring. Vi har bland annat drivit den process som ledde fram till att en ny förening bildades och startades upp. Föreningen ska bland annat emotta och hantera pengarna från vindkraftsparken, men även göra det på ett sådant sätt att det stöttar utvecklingen av bygden – och då gäller det att det finns en samsyn kring vad det egentligen är. För det har gruppen tagit fram en konkret utvecklingsplan som förhoppningsvis ska utgöra inspiration och stöd för bygdeutveckling i många år framöver.

Genom projektet har vi haft möjlighet att arbeta grundligt och engagerat med en mycket glesbefolkad bygd som tidigare har drabbats hårt av befolkningsminskning och nedskärningar av så väl offentlig som kommersiell service. När vindkraften kom till Haverö så var det, vare sig vi insåg det eller inte, den största enskilda investeringen som någonsin gjorts i bygden, kanske till och med i Ånge kommun. Vi kan konstatera att en sådan etablering kräver sin uppmärksamhet, både av den som vill dra nytta av den, den som vill stå vid sidan av och se på, och av den som inte vill veta av den.

Utifrån projektet kan vi också konstatera att splittringen i samhället hade långt mycket större konsekvenser för möjligheterna att maximera lokal nytta än vad vi hade kunnat ana. Det gick inte att berätta för människor om alla de möjligheter som en vindkraftsetablering för med sig för att på så sätt skapa förankring och engagemang. Nej, förankring av vindkraft är ett hårt arbete som involverar många människor, är resurskrävande, och är en process som behöver pågå över en icke förutsägbar tid.

Det är många som längs vägen förundrats över hur vindkraften rimligtvis kan röra upp så starka känslor och skapa sådana splittringar i samhället som vi har sett sedan projektet kom igång. *”Vindkraftverket står ju bara där i skogen, precis som vilket träd som helst. De tar ju knappt upp någon mark och intrånget i naturen är ju inte ens i närheten av den skada vattenkraften inneburit.”* Projektet indikerar att det i vår bygd i första hand berodde på en brist på transparens, kommunikation och kunskap.

I en redan problemtyngd bygd är det naturligt att människor känner oro och osäkerhet inför en sådan definitiv förändring som en vindkraftsetablering innebär för samhället. Det handlar så väl om det fysiska intrånget i naturen som det faktum att hundratals främmande människor strömmar in under byggperioden, att rena pengar kommer bygden till godo, med mera. Vindkraftsetableringar är dessutom oftast mycket intensiva, där många saker händer under kort tid, vilket också gör sitt till för att skapa oro och förvirring. För att nå den förankring och hitta de dialogformer som krävs för att skapa förutsättningar för maximering av lokal nytta är det nödvändigt att hitta sätt som minskar oron och osäkerheten hos dem som påverkas av etableringen. Inom projektet har vi kunnat se att det viktiga inte är *att det sker* initiativ som

syftar till att minska oron, utan arbetet för att maximera lokal nytta har varit helt avhängigt att metoderna också *verkligen fungerar*. För detta har projektgruppen av by-ambassadörer varit mycket viktig.

Vi kan också utifrån projektet konstatera att vindkraft påverkar många fler människor än de som berörs rent fysiskt av vindkraftsparken. I vår bygd bor de allra flesta som påverkas av vindkraftsparken utom avstånd för eventuellt buller och siktstörningar. Många bor inte ens i bygden, men har ändå starka känslor för den. Det här har varit mycket viktigt att beakta.

Vindkraftsetableringen i Haveröbygden har haft positiva ekonomiska effekter för lokalsamhället – den har bidragit till lokalt näringsliv, ett blomstrande föreningsliv, och skapat nya arbetstillfällen – men vi är också medvetna om att vi bara lyckats plocka de allra lägst hängande frukterna eftersom vi behövt koncentrera resurserna kring att i första hand skapa mjuka värden. Hur kan vi få en större andel av vindkraftsinvesteringarna att komma det lokala näringslivet till godo? Vilka förutsättningar behövs för det? Hur väl matchar det lokala näringslivet vindkraftsbranschens behov och efterfrågan idag? Hur kan vi stimulera till innovation och näringslivsutveckling ur ett bredare perspektiv kopplat till vindkraft? Kan vi behålla en del av det producerade värdet genom att kommunen äger vindkraft? Kan vi på ett lokalt plan konsumera mer av den producerade elen med hjälp av att etablera elitensiv industri? Vilka förutsättningar krävs för det? Vilka åtgärder kan vi som kommun vidta för att i högsta möjliga mån säkra kompetensförsörjningen för vindkraftsbranschen i vår kommun?

Även om att maximera lokal nytta av en vindkraftsetablering handlar om så mycket mer än bara bygdemedel, så kan vi konstatera att säkerställandet av att dessa medel gör nytta för bygden där verksamheten tillåtits, för de människor som påverkas av vindkraftsparken, har gått före så väl kommunala som privata och kommersiella intressen. Det är först nu, efter att projektet avslutats och bygden tar över det påbörjade bygdeutvecklingsarbetet, som det finns ett bredare engagemang kring att diskutera möjligheterna med mer vindkraft. För nu har bygden fått möjligheten och förutsättningarna för att kunna dra nytta av etableringen.

Det går inte att förvänta sig att en ”nyttillverkad” bygd (se avsnitt 2.5) automatiskt och självständigt ska ha den kompetens och samarbetsvilja som krävs för att driva de nödvändiga processerna framåt för att maximera lokal nytta. En by-ambassadör uttryckte under hösten 2019 att *”Utan projektet hade vindkraftspengarna splittrat bygden mer än vad de hade gett.”*. Detta visar på hur viktigt stödet med processledning genom projektet varit för att skapa rätt förutsättningar i lokalsamhället. Det visar även på hur lätt det är att utbetalningen hade kunnat trilla över från att vara ett verktyg för vindkraftsbolaget att ta ett större ansvar för lokalsamhället, till att bli ren och skär *”greenwashing”*¹.

Nu när engagemanget finns där, så ser vi också framför oss att arbetet kommer att fortlöpa genom den kommunala organisationen, och kanske vidare ut i nästa bygd som blir föremål för en vindkraftsetablering. Vi har genom projektet fått förståelse för att om det ska vara möjligt att behålla fler och större värden från vindkraften lokalt så krävs tidig dialog, noggrann planering, organisering, samt att i ett tidigt skede, helst innan samrådsprocessen och inte kopplat till någon särskild vindkraftsetablering, skapa en god förankring och ett brett engagemang kring vindkraft.

Så avslutningsvis; tror vi att den här rapporten och vårt projekt har bidragit till att fler vindkraftsparker tillåts uppföras? Ja, kanske. Inte för att vi genom projektet på något sätt skulle ha lyckats omvända ett antal kommunalpolitiker till att bli positiva till vindkraft, utan

---

¹ Med greenwashing avses att måla upp en bild i marknadsföringssyfte som inte stämmer med verkligheten.

genom att vi bidragit till att uppmärksamma dem som har intresse av att maximera lokal nytta av vindkraft på hur viktigt det är att ta ansvar för lokalsamhället och de människor som påverkas av verksamheten. Vi hoppas att vår rapport härmed ger så väl inspiration som konkret vägledning kring hur man kan arbeta för att göra just det.

Här i Ånge kommun har arbetet bara börjat! Vill du vara med? Kontakta oss på Näringslivskontoret i Ånge.

Referenser

Brundtland-kommissionen (The World Commission on Environment and Development) (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.

Energimyndigheten (2019). *Vindkraftsstatistik 2018 – Nationell-, länsvis- och kommunal statistik*. <http://www.energimyndigheten.se/nyhetsarkiv/2019/fler-vindkraftverk-men-minskad-elproduktion-2018/> (Hämtad 29 mars 2020)

Energimyndigheten (2015). *Vägledning om kommunal tillstyrkan vid tillståndsprövning av vindkraftverk – Enligt miljöbalken 16 kap 4 §*. https://www.energimyndigheten.se/globalassets/fornybart/framjande-av-vindkraft/vagledning-om-kommunal-tillstyrkan_2015-02-02.pdf (Hämtad 29 mars 2020)

Ånge kommun (2010). *Vindkraft i Ånge kommun – Tillägg till översiktsplan antagen av kommunfullmäktige 2010-09-27*. <https://www.ange.se/vindkraft> (Hämtad 29 mars 2020)